

12. Шанский М.М. Подготовка учителя русского языка в национальной школе. – М.: Педагогика, 1989. – С. 12.

Шиянюк Л.В.

ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ФОРМИРОВАНИЯ УКРАИНОЯЗЫЧНОЙ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ СТУДЕНТОВ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ ТЕХНИЧЕСКОГО ПРОФИЛЯ

В статье проанализированы лингводидактические основы формирования украиноязычной коммуникативной компетентности студентов высших технических учебных заведений I-II уровней аккредитации, определены подходы, методы, приемы обучения украинскому языку.

Ключевые слова: лингводидактика, подходы, методы, приемы обучения, украиноязычная коммуникативная компетентность, виды речевой деятельности, текстоцентрический подход.

Shyyanyuk L.V.

LINGUODIDACTIC BASIS UKRAINIAN-LANGUAGE COMMUNIKATIVE COMPETENCE OF STUDENTS OF TECHNICAL SCHOOLS PROFILT

The article presents a linguodidactic basis of Ukrainian language communicative competence of students of technical university and I-II levels of accreditation.

Key words: linguodidactic, methods, techniques of teaching, Ukrainian-language communicative competence, types of speech activities, text-centered approach.

УДК 378.016:811.161.2

Юрійчук Н.Д.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ) У ВНЗ

Стаття присвячена вивченню теоретичних та методичних аспектів курсу “Українська мова (за професійним спрямуванням)” у вищих навчальних закладах. Досліджуються ефективні форми, методи та засоби навчання проблеми.

Ключові слова: професійне спілкування, культура мовлення, системний підхід, фахова термінологія.

З кожним роком дедалі більше розширюються сфери функціонування української літературної мови в житті нашої держави, підвищуються вимоги до рівня володіння нею у професійному спілкуванні.

З метою забезпечення нагальних потреб у підготовці фахівців різних галузей Міністерство освіти і науки України впровадило для студентів вищих навчальних закладів різного рівня акредитації курс “Українська мова (за професійним спрямуванням)”, який є вкрай необхідним, так як саме він має сприяти підготовці фахівців належного професійного та інтелектуального рівня. Оскільки науково-технічний прогрес, перебудова соціально-економічної й політичної системи в країні потребують від майбутнього фахівця певної галузі, не тільки знання свого фаху, а й високого рівня володіння професійним мовленням. Уміння спілкуватися мовою професії підвищує ефективність праці, дає змогу краще орієнтуватися в ситуації та в ділових контактах.

У процесі підготовки до викладання курсу “Українська мова (за професійним спрямуванням)” виникла серйозна проблема щодо методики та методичного забезпечення вивчення фахової мови.

Безперечно, відсутність стандартної державної програми із запропонованої дисципліни призвели до появи авторських програм, різноманіття підходів до змісту та

методик викладання української мови професійного спрямування, виходу у світ численних науково-методичних праць, зокрема “Українське ділове мовлення” Шевчук С., “Українське ділове мовлення: професійне і непрофесійне спілкування” Загнітко А., Данилюк І., “Мова ділових паперів” Паламар Л., Кацавець Г., “Сучасне діловодство” Діденко А. та багато інших, які орієнтують на дещо різні аспекти засвоєння української мови студентами ВНЗ, що створює певні труднощі як для студентів різних спеціальностей, так і для викладачів. Більшість дослідників, аналізуючи проблему, розглядають в основному загальні питання їх методики: визначається суть, сфера вживання, форми і засоби опрацювання, пропонуються завдання тощо. Однак, для успішного здійснення навчального процесу необхідні ґрунтовні напрацювання з метою створення системи теоретичних та практичних завдань. Система повинна полягати як у виборі ефективних принципів, форм, методів та засобів навчання, так у доборі відповідної фахової термінології.

Такий підхід до навчання полягає, насамперед, у формуванні мовленнєво-ділової особистості, яка добре оволодіє особливостями професійного мовлення, матиме практичні навички застосування знань у широкій сфері державної діяльності.

У зв'язку з цим мета даної розвідки полягає у науковому обґрунтуванні теоретико-методичних засад, дослідженні ефективних форм, методів та засобів навчання української мови (за професійним спрямуванням).

Перш за все курс української мови (за професійним спрямуванням) не повинен дублювати шкільної програми: він має зовсім інше спрямування й ставить перед собою ширші завдання порівняно з шкільною програмою.

За змістом цей курс базується на тих розділах з української мови, які вивчаються в середніх навчальних закладах. Крім того, він включає матеріал зі стилістики, фразеології, культури мови, термінознавства, історії української мови та діловодства. За таких умов досить важливо озброїти студентів знаннями з української мови, зокрема знаннями з орфографії, орфоєпії, граматики і, звичайно ж, формувати вміння і навички складати ділові папери, адже саме за допомогою ділових документів устанавлюються офіційні, службові, ділові контакти між закладами, підприємствами, а також налагоджуються приватні стосунки між людьми.

Крім того, завдання курсу української мови за професійним спрямуванням полягають у тому, щоб: дати студентам ґрунтовні й систематичні знання з усіх розділів української мови; забезпечити оволодіння нормами української літературної мови, з метою правильного вживання мовних засобів, дотримання вимог культури усного й писемного мовлення, застереження від найпоширеніших помилок, знаходження найдоцільніших лексико-граматичних засобів для кожної конкретної мовленнєвої ситуації; навчити професійної мови, збагатити їхній словник, особливо термінологічною, фаховою лексикою та лексикою загально інтелектуального характеру; дати їм основні відомості з історії української мови, стилістики; навчити працювати з текстами різних стилів мовлення, що в результаті дає змогу забезпечити їм у мінімальному обсязі ту лінгвістичну освіту, яка необхідна кожній людині будь-якого фаху; сформувати вміння й навички складати ділові папери, приділяючи основну увагу документам низького рівня стандартизації, які передбачають мовленнєву творчість автора, а не просто заповнення бланка (автобіографія, характеристика, заява, службові записки, протокол та ін.).

Усі види робіт, які проводяться на заняттях, здійснюються з метою поглиблення й удосконалення знань студентів з української мови, здобутих ними в загальноосвітній школі, розвитку вмінь і навичок правильно користуватися українською мовою, що в результаті спрямоване на піднесення культури їхнього мовлення. Робота над розвитком культури мовлення проводиться з урахуванням двох аспектів: піднесення загальномовної культури майбутніх фахівців і піднесення їх фахової мовної культури. Обидва аспекти тісно переплітаються, хоча кожен з них має свою специфіку.

Оскільки матеріальну основу мови становить лексика, основна увага на заняттях з української мови зосереджується на різних видах словникової роботи, що має на меті насамперед збагатити словник студентів, особливо термінологічною, фаховою лексикою,

виховати в них чуття слова, навчити вільно орієнтуватися в словниковому запасі української мови, правильно використовувати його, залежно від сфери й мети спілкування.

При опрацюванні фахової та ділової термінології студенти виконують різні види роботи, зокрема, виписують зі словників відповідні терміни, визначають походження, значення, сферу вживання, вчать правильно їх писати, вимовляти, впроваджувати у відповідні контексти, укладають синонімічні ряди слів, визначають їх великі виразові можливості, семантичні відтінки, добирають синоніми-відповідники до слів іншомовних, здійснюють переклад слів, різних за сферою функціонування (термінологічних, розмовно-побутових та ін.) з російської мови на українську і навпаки тощо. Особлива увага приділяється перекладу словосполучень, що вживаються в офіційно-діловій мові, російських фразеологізмів, термінологізованих усталених сполучень слів та різних прийоменникових конструкцій.

Велике значення на заняттях відводиться розвитку ділового мовлення студентів, що обумовлено статусом української мови як державної. Сприяють піднесенню мовної культури і вправи на редагування речень, словосполучень, аналізуються поширені в усному мовленні типові помилки у вживанні лексичних засобів, у побудові словосполучень тощо. Все це сприяє піднесенню загальномовної і фахової мовної культури майбутніх фахівців.

Курс української мови за професійним спрямуванням має забезпечувати комплексний, багатоаспектний підхід до мовних явищ і процесів, у тому числі і до методів навчання. Таким чином, студенти повинні оволодіти вміннями та навичками: застосовувати здобуті теоретичні знання на практиці; говорити українською мовою з дотриманням правил літературної вимови; грамотно писати, дотримуючись правил орфографії та пунктуації; визначати стиль і жанр тексту; правильно складати ділові папери; розрізняти види тексту (опис, розповідь, роздум); користуватися різними словниками, довідниками.

У систему підготовки студентів включають лекції, практичні й індивідуальні заняття, самостійну роботу, тестування, контрольні роботи.

У зв'язку з малою кількістю годин, лекційні заняття покликані висвітлити найважливіші теоретичні питання з української мови.

На практичних заняттях студенти аналізують лінгвістичні явища, розв'язують проблемні мовознавчі питання, контрольні-тренувальні завдання та вправи, виконують завдання творчо-пошукового характеру та ін.

Метою таких занять є формування у студентів міцних практичних умінь та навичок ефективного використання здобутих теоретичних знань. Практичні завдання покликані навчити правильно, згідно вимог складати ділові папери, розвивати усне і писемне мовлення.

Крім того, студенти виконують програму самостійної роботи, що передбачає укладання міні-словників фахової термінології, написання рефератів, роботу в модульному середовищі, підготовку доповідей на конкурси, олімпіади тощо.

Для перевірки знань студентів з курсу передбачено контрольні роботи, тести. Питання, що становлять зміст контрольних робіт та тестів, охоплюють всі розділи курсу: вступ, поняття літературної норми, ознаки офіційно-ділового стилю, класифікацію документів за найменуванням, місцем виникнення, призначенням, напрямком, формою, строками виконання, ступенем гласності, стадіями створення, складністю; формуляр документа, документацію щодо особового складу, інформаційні, обліково-фінансові документи та господарсько-договірні. Контрольні роботи та тести дозволяють перевірити, як студенти оволоділи етикетом ділового спілкування, лексичними, орфографічними, пунктуаційними та стилістичними нормами ділової української мови, а також вміннями і навичками складання ділових паперів.

Отже, проблеми мовленнєвої культури, грамотного письма державною мовою студентів мають стати першочерговою турботою викладачів ВНЗ, оскільки від цього залежить наше національне самовизначення і наш культурний вимір у світовій спільності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Михайлюк В. Аспекти формування культури ділового мовлення / В. Михайлюк // Дивослово. – 2001. – № 3. – С. 41 – 44.
2. Тоцька Н. Методика роботи над професійним мовленням студентів технічного вузу / Н. Тоцька // Дивослово. – 2000. – № 6. – С. 24 – 26.
3. Януш Я. Українська мова в економічному вузі / Я. Януш // Дивослово. – 1999. – № 2. – С. 9 – 14.

Юрійчук Н.Д.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧЕСКИЕ ПРИНЦИПЫ ОБУЧЕНИЯ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА (С ПРОФЕССИОНАЛЬНЫМ НАПРАВЛЕНИЕМ) У ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

Статья посвящена изучению теоретических и методических аспектов курса “Украинский язык “с профессиональным направлением)” у высших учебных заведениях. Исследуются эффективные формы, методы и способы обучения проблемы.

Ключевые слова: профессиональное общение, культура речи, системный подход, профессиональная терминология.

Yuriychuk N.D.

TEORETIKAL AND METHODOICAL PRINCIPLES OF UKRAINIAN LANGUAGE LEARNING FOR PROFESSIONAL PORPOSES IN HIGHER EDUCATION

The article is devoted to the study of theoretical and methodical aspects of course “Ukrainian (after professional direction)” in higher educational establishments. Effective forms, methods and facilities of studies of problem, are probed.

Key words: professional intercourse, culture of speech, approach of the systems, professional terminology.